

fama habet ad diversas virtutes, unde plura committuntur peccata. Bene tamen hic advertendum cum *Salm. l. 13. c. 4. n. 13 et Concina l. c. in fin. quod mulierculæ, et plebeii, qui simul rixantes eodem impetu diversis contumeliis se onerant, unum peccatum committunt. Ratio, quia juxta communem æstimationem hi non lædunt famam et honorem, eò quod ex una parte convicia inter hujusmodi personas non apprehenduntur ut gravia, et ex alia audientes nullam ipsis fidem præstant, putantes illa potius proficisci ex impetu iræ, quam ex animo, et rei veritate; et ideo tales rixantes ut plurimum excusantur à mortali, nisi fortè de aliquo particulari facto adversarium improperent.*

49. — Quæritur 3. an qui detrahit alicui coram pluribus, plura peccata committat? Affirmant *Croix l. 5. n. 162. et Holzm. tom. 1. p. 143. n. 675*, quia (ut dicunt) tot jura is lædit, quot sunt personæ apud quas alter infamatur. Sed unum tantum peccatum committere censent *Lug. de Pæn. D. 16. n. 112. Tamb. Meth. Conf. l. 2. c. 9. §. 1. num. 2. Azor. to. 3. l. 13. c. 5. dub. 1. et Mol. de Just. tom. 5. tract. 4. Dist. 19. n. 3. Ratio, quia detrahere coram pluribus est tantum circumstantia aggravans, cum jus ad famam sit unicum apud omnes, non autem multiplex; unde cum satis probabilis sit sententia, juxta dicenda de *Pæn. l. 6. n. 467. quod sit obligatio explicandi in Confessione circumstantias aggravantes, probabile etiam est in casu proposito non esse obligationem explicandi numerum personarum coram quibus facta est detractio, sed sufficere quod dicatur: Detraxi coram pluribus.**

50. — Quæritur 4. quot peccata committat qui plures articulos fidei negat? Plura censet *Borgia apud Croix l. 5. n. 156*, quia (ut ait) unusquisque articulus est distinctum fidei objectum. Sed verius negant *ib. Diana, et Oviedo. Ratio, quia objectum fidei nequit dici multiplex, cum revera unicum tantum sit, nempe veracitas Dei revelantis; idcirco, qui unum fidei articulum negat, non minus est infidelis, quam qui omnes negat, et ita contra, qui plures negat articulos, non magis est infidelis, quam qui negat unum.*

Quæritur 5. quot peccata committat, qui diversa mala optat inimico, puta infamiam, mortem, paupertatem, etc. *Prima sententia, quam tenet Lugo de Pæn. D. 16. n. 260. cum Val. Turr. Bon. de 1. Pr. D. 3. q. 5. p. ult. §. 1. n. 10. Dian. 1. p. tr. 7. R. 30. et 3. p. tr. 4. R. 67. Item Caj. et Trull. ap. Bus. vide l. 2. n. 30. v. in Confessione, dicit committere unum specie peccatum, et etiam numero, si mala optentur in eodem impetu; quia peccata odii non sumunt speciem diversam à diverso malo optato, quando omnia appetuntur sub ratione mali, ut contraria virtuti dilectionis; nulli dubium verò explicandas esse species malorum si desiderium sit efficax. *Secunda sententia, quam tenent Busemb. loc. cit. cum Suar. et Palao, ac Salm. de Rest. c. 4. num. 29. cum Bann. Salm. Prado, Villal. Soto, Fill. et Dic. dicit committere plura peccata, prout sunt species malorum optatorum, si specificè exprimantur; quia desiderium sumit speciem à diverso**

objecto desiderato, ut inquit *S. Th. 2. 2. qu. 76. a 4. ad 2. dicens: « Si ille qui maledicit, velit malum occisionis alterius, desiderium » non differt ab homicidio: » Secus si optetur malum in communi, prout si dicat: *Maledictus sis; malum tibi eveniat. Tertia tamen sententia satis probabilis, quam tenet Croix l. 5. n. 159. distinguit, et dicit committere unum specie peccatum, casu quo mala illa apprehendantur sub uno genere mali, nempe ut media ruinæ inimico optatæ; secus, si voluntas feratur ad optanda ei illa diversa mala specificè considerata; ut dicunt *ibid. Sylo. Mol. Bon. etc.***

Quæritur 6. an plura sacrilegia committat Confessarius, qui in mortali successivè plures absolvit? Negant *Salm. c. 12. n. 46. Vio de Pæn. q. 5. a. 6. n. 6. Lugo eod. tit. D. 16. n. 558. cum Rodr. item Sporer, Gob. Diana, etc. apud Croix. l. 5. n. 171. dicentes unum peccatum committere, quia formaliter unam irreverentiam Deo irrogat; sicut qui plura sacra vasa furatur, unum sacrilegium committit. Sed verius *Concina, tom. 10. p. 531. n. 27. Tournely, p. 271. Coll. 4. et Croix loc. cit. cum Bon. Dic. Escob. et alii docent tot sacrilegia committere, quot absolutiones impertit, quia singulæ absolutiones sunt singula Sacramenta. Idem dicit de Sacerdote pluribus Eucharistiam successivè ministrante, Croix num. 172. cum Bon. Vasq. Pal. etc. quia singulæ communionem sunt singula convivia completa respectu communicantium. Sed probabilius *Vio, ac Fill. Bus. Diana, et alii ap. eundem Croix l. c. (qui etiam id probabile putat) dicunt in hoc unum peccatum committi, cum una sit administratio, et ideo unum convivium. Vide l. 6. n. 35. v. Hinc. Utrùm autem ministrare Eucharistiam in mortali sit mortale, Vide dicenda dicto n. 35. sub initio.***

## CAPUT II.

DE PECCATIS IN SPECIE, MORTALI ET VENIALI.

## DUBIUM I.

Quid sit peccatum mortale, et veniale.

51. Quid mortale, et quid veniale? — 52. Quotuplici modo peccatum potest esse mortale? Notabile advertendum pro iis, qui de facili damnant de mortali.

51. — « RESP. I. Mortale est, quod ob sui gravitatem, gratiam » et amicitiam cum Deo solvit, pœnamque æternam meretur. » Dicitur mortale, quia spiritualis vitæ principium, gratiam » scilicet habitualement, tollit, et mortem animæ affert. » Veniale est, quod ob suam levitatem, gratiam, et amicitiam » non tollit, etsi fervorem charitatis minuatur, et temporalem » pœnam mereatur. Dicitur veniale, quia salvo vitæ spiritualis » principio, scilicet gratia, languorem animæ facillè curabilem » infert, veniamque facillè consequitur.

52. — « Resp. 2. Mortale peccatum duplex est, aliud est mortale ex genere suo, aliud ex accidente. Mortale ex genere suo est quod per se lædit charitatem Dei, vel proximi quoad personam, res aut jura, vel nos ipsos corrumpit graviter. Ita *Azor. l. 4. c. 9. Sanch. l. 1. mor. c. 3.*

Unde resolves :

« 1. Peccata, contra bonum proprium commissa, ut plurimum sunt venialia ex genere suo : ut v. g. inutilis, et vana concupiscentia, vana oblectatio, prodigalitas, curiositas, superfluitas cultus et vestitus, nugæ, otium, excessus in cibo, potu, somno, risu, usu conjugii, timore, tristitia, appetitu pecuniæ, laudis, etc.

« 2. Peccata contra virtutes theologicas sunt mortalia ex genere suo ; quia nocent bono alicui interno Dei, v. g. veritati, misericordiæ, charitati. Item fere omnia, quæ fiunt contra Decalogum ; quia quæ committuntur contra tria prima præcepta, nocent similiter Deitati, scientiæ, omnipotentiae divini, ejusque honori externo, vel interno ; quæ verò contra reliqua præcepta fiunt, nocent personæ bono, aut juri proximi.

« 3. Peccata illa septem, quæ dicuntur capitalia, non omnia sunt mortalia ex genere suo : quia non omnia graviter Deum, aut proximum lædunt, vel nos ipsos corrumpunt.

« Resp. 3. Mortale ex accidente dicitur, cum actus aliquis venialis, aut indifferens sit per accidens mortalis, de quo infra.

Bene hic advertendum id quod ait *Ronc. tract. 2. de peccat. p. 15. Reg. 1. in praxi*, nempe, quod « ubi clarum non est aliud esse peccatum mortale, non præceptum sit Confessarius in judicando aliquem transgressionem gravem esse, et talis peccati reum suum penitentem pronuntiare. » Etenim valde periculosum est confessariis damnare aliquid de culpa gravi, ubi certitudo non elucet, ut docuit *S. Thomas. Quodlib. 9. art. 15. dicens* : « Omnis quæstio, in qua de peccato mortali quæritur, nisi expressè veritas habeatur, periculosè determinatur. » Et rationem de hac doctrina paulò post adducit, nempe, quia « error, quo creditur esse mortale quod non est mortale ex conscientia ligat ad peccatum mortale. » Quapropter ait *S. Antoninus (p. 1. tit. 2. c. 11. §. 28.)* : « Nisi habeatur auctoritas expressa S. Scripturæ, aut Canonis, seu determinationis Ecclesiæ, vel evidens ratio, non nisi periculosissimè (peccatum mortale) determinatur... Nam si determinetur quòd ibi sit mortale, et non sit mortale, peccabit contra faciendum, quia omne quod est contra conscientiam ædificat ad gehennam. » Hinc animadvertatur in quale discrimen se immittant illi, qui rigidam doctrinam sectantes facillè damnant homines de peccato mortali in iis, in quibus gravis malitia evidenti ratione non apparet, eos sic exponendo periculo damnationis æternæ : et idem dicendum de iis, qui de facili notam laxitatis inurunt sententiis, quæ apertè improbabiles non videntur. Vide dicta *l. 1. n. 73.*

## DUBIUM II.

Quibus ex causis peccatum ex genere suo mortale fiat per accidens veniale.

53. Quæ requirantur ad peccatum mortale ? — 54. Ex quibus causis mortale potest fieri veniale ? Et I. ex imperfecta advertentia. — 55. II. Ex imperfecto consensu. — 56. III. Ex parvitate materiæ. — 57. Vide Resolutiones. — 58. Quid si quis vovisset dare ter mille aureos, et tres non solveret ?

53. — « RESP. I. Tria requiruntur ad peccatum mortale, quorum si unum desit, fit veniale, quod aliàs ex se est mortale. I. Ex parte intellectus, plena advertentia, et deliberatio. 2. Ex parte voluntatis perfectus consensus. 3. Gravitas materiæ saltem ut plurimum. Ratio primæ et secundæ partis est, quia, spectata fragilitate humana, non videtur decere divinam bonitatem, æternis suppliciis punire hominem, absque plena consideratione, et consensu. Ratio tertiæ partis, quia ubi materia parvi est momenti, ibi moraliter modica offensio esse reputatur ut plurimum.

54. — « Resp. 2. peccatum ex genere suo mortale, tribus ex causis fieri potest veniale, ut patet ex dictis. Prima est, si ex parte intellectus non sit perfecta advertentia malitiæ seu deliberatio. Signa autem imperfectæ deliberationis sunt : 1. Si tenuiter, et quasi semidormiens apprehendisti esse malum. 2. Si post, ubi melius consideras, judicas te non fuisse facturum, si ita apprehendisses. 3. Si vehementissima passione, apprehensione, vel distractione laborasti, vel turbatus fuisti, ita ut fere nesciveris quid ageres. \* (Vide dicta n. 4.) \*

55. — « Secunda causa est ex parte voluntatis, si non sit perfectus consensus. Ut docet *S. Thom. 1. 2. q. 88. art. 6.* \* (Vide dicta super consensu n. 5.) \* Signa autem imperfecti consensus sunt : 1. Si ita dispositus fueris, ut, licet facillè potueris exequi peccatum, non tamen sis executus. 2. Si quis dubitet num consenserit, præsertim, si sit vir timoratus. 3. Si quis soleat esse ita affectus, ut malit mori, quam expressè mortaliter peccare : quia talis non facillè consentit. 4. Si quis valde timidè, et suspensè processisse se meminit. 5. Si semisomnis fuit non plene sui compos, etc. judicetque se id non fuisse facturum, si plene vigilasset. Vide *Sanch. 1. mor. c. 10. Baldell. l. 10. d. 8.*

56. — « Tertia causa est ex parte materiæ, si hæc sit parvi momenti. Quando autem talis sit, discernendum est morali judicio prudentis, cui sequentes regulæ servient. 1. Ut de materia judicetur, non tantum ipsa secundum se absolute est consideranda, sed etiam respectivè ad finem intentum, ad quem si parum facit, levis est : gravis autem, si multum, ut docet *Vasq. 1. 2. d. 158.* \* (Regula sit : Non datur parvitas materiæ, ubi ob parvitatem non excusatur ratio offensionis, ut accidit in infle-

» *litate, odio Dei, simonia, perjurio, re venerea, et blasphemia.*) \*

» 2. Attendendæ sunt circumstantiæ, quia sæpe fit, ut res ex se levis, attentis circumstantiis boni communis, vitandi scandali, etc. fiat gravis. 3. An pars aliqua rei præceptæ sit gravis, ea spectanda est tum absolutè, et secundùm se, tum etiam in ordine ad totum. 4. In transgressionibus repetitis, si plures materiæ parvæ, vel secundùm se, vel secundùm effectus à se productos, moraliter conjungantur, fit materia gravis, quia tunc omnes moraliter reputantur pro una. Contra verò non censetur materia gravis si parvæ materiæ, nec secundùm se, nec secundùm effectus reliquos, inter se uniantur.

Unde resolves :

57. — « 1. Peccas mortaliter, ita ut fiat materia gravis, si sæpe modicum furaris, et non restituas, juxta dicta libro 3. numero 533; item, si interruptim psalmos aliquot ex eodem Officio omittas; si eodem die jejunii sæpiùs parum comedas, eodem festo sæpiùs parum labores.

» 2. Non peccas graviter, si diversis festis modicum labores, si quotidie in Quadragesima parum comedas : quod verum est, etiamsi simul haberes propositum ita faciendi : quia, cum ista moraliter inter se non uniantur, singula sunt parva. Vide *Sanch. l. c.*

» 3. Non peccat mortaliter, qui diversis diebus violat votum, quotidie, aut singulis diebus modicum quid orandi, vel parvam elemosynam dandi, si sit onus affixum diei : quia, cum quotidie cujusque diei obligatio extinguatur, materiæ illæ non continuantur. Quod verum est, etsi proponat semper omittere, quia illud propositum non fertur in rem gravem. Imò, contra *Sanch.* id quidam verum putant, etsi quis 100 vota diversæ speciei in materiis valde levibus, uno die implenda haberet : quia materiæ illæ, cum sint independentes à se, non uniantur. Si tamen similia vota non sint onus affixum diei, sel tantùm dies præfigatur ut terminus, ultra quem executio non differatur, erit peccatum mortale, postquam ad materiam notabilem perventum fuerit.

58. — « 4. Probabile est, eum, qui ter, vel quater 100 aureos in causas pias vovisset, non peccatum mortaliter, si tres non solveret, quia, etsi talis pars absolutè in se spectata, sit notabilis, comparatione tamen totius, morali judicio non valde videtur æstimanda. Vide *Laym. l. 1. t. 3. c. 5.*

### DUBIUM III.

Quibus modis peccatum ex genere suo veniale, aut indifferens, transeat per accidens in mortale.

59. Quomodo peccatum veniale fit mortale, I. Ob finem adjunctum. — 60. II. Ob ultimum finem constitutum. — 61. III. Ob con-

temptum. — 62. IV. Ob scandalum. — 63. V. Ob periculum incidendi in mortale. — 64. An sit in statu peccati mortalis, qui proponat committere omnia venialia ?

59. — « QUINQUE modis id fieri communiter docet *Sanch. etc.* » 1. Ratione finis adjuncti. 2. Ratione finis ultimi. 3. Ratione contemptus. 4. Ratione scandali. 5. Ratione periculi. De singulis dicam breviter.

» Resp. 1. peccatum veniale transit in mortale ratione finis adjuncti, ut si quis leviter mentiatur, ad copulam carnalem extorquendam : quia, cum finis mortalis ametur, mortale est. Non tamen necessarium est in confessione exprimere illud mendacium, sed solum desiderium fornicationis; quia seclusa malitia mortalis finis, manet veniale.

60. — « Resp. 2. Transit item in mortale, ratione nimii affectus in rem aliquam : ut si v. g. ultimum finem in ea constituas. Ad quod non sufficit valde intensè, et vehementer ferri in objectum, sed requiritur, ut appetitiuè illud æstimes saltem virtualiter, ut paratus sis ejus causa transgredi præceptum obligans sub mortali, ut si quis ita inordinate afficiatur ad fabulas, lusum, personam, ut malit festo omittere sacrum, etc. quàm illis privari\* (*Qui omittit Sacrum causa lusus, sufficit, ut confiteatur omisisse Sacrum.* Vide dicta n. 10. Si quis autem amore lusus paratus sit committere quoddam peccatum mortale, esset peccatum temeritatis, et quidem gravissimum, sed sine specie. *Salm. Tr. 20. c. 12. cum Pal. Azor. Bonac. Reg.*)\* Notat autem *Bonac.* hunc affectum non tantùm habitualem, sed actualem esse debere, ut peccatum contrahatur, quia non imputatur ad culpam id ad quod committendum habitu tantùm es paratus.

61. — « Resp. 3. Peccatum veniale fit mortale ratione contemptus absoluti et formalis.

» Dico autem contemptum absolutum et formalem, quando nimium mirum ideo formaliter, et absolutè præceptum violatur, quia ipsi, aut superiori subjici renuis, quod est peccatum superbiæ consummata: vel quando ideo non vis obedire præcepto, quia præceptum est, et est peccatum inobedientiæ formalis, quorum utrumque graviter pugnat cum caritate debita superiori. »\* (*Aliud igitur est contemnere legem, seu Legislatorem, etiam humanum, non quàm talem personam, sed quàm Legislatorem, quod est mortale; aliud contemnere rem præceptam, quod est veniale, si materia sit levis. Salm. c. 12. n. 18. Vide dicta l. 4. n. 161. v. Quarta.*)\*

Ex quibus resolves :

» 1. Non est mortale, si velis quidem obedire, et subjici absolute; nolis tamen hinc, et nunc in re modica; aut si auctoritatem legis, vel præcipientis admittas, executionem tamen hinc

» et nunc contemnas. Ratio est, quia non est contemptus absolutus, et simpliciter, sed tantum secundum quid.

« 2. Si præcisè ex indignatione, malitia, prava consuetudine, aliave causa præceptum violetur, et non ex contemptu potestatis superioris, non est mortale, quia non est contemptus formalis, sed tantum interpretativus.

« 3. Est mortale, facere vel omittere aliquid, ex contemptu justæ legis humanæ. Item ex contemptu Dei præcipientis, vel etiam consulentis (quod propterea tacitam blasphemiam continet, quasi Deus inutilia præciperet, aut consuleret); et denique facere aliquid ex contemptu Prælati, ut sic, et ut à Deo auctoritatem habentis, non tamen ut talis hominis, indocti, imprudentis, imperfecti, quia hoc posterius non est contemnere absolutè et simpliciter, sed tantum secundum quid. Vid. *Sanch. 1. mor. 5. Bon. de peccat. d. 2. q. 3. p. 5.*

62. — « Resp. 4. Peccatum, vel opus indifferens habens mali speciem, transit per accidens in mortale, si ruina per illud proximo causanda sit mortalis. Ratio est, quia tali operi superadditur aliquid graviter repugnans caritati. Vide dicta de scandalo, et *Fill. t. 21. c. 6. q. 10. n. 252.*

63. — « Resp. 5. Veniale, vel opus indifferens transit in mortale, ratione periculi incidendi in mortale, quando quis sine sufficienti cautela, aut necessitate aliquid facit, per quod veniat in mortale, ac proximum periculum peccandi mortaliter, quia talis salutem animæ contemnit, cum tam probabili ejus periculo temerè se exponat. Unde in confessione explicanda est species peccati, cujus periculo se objecit, quia eodem genere peccati peccavit. Proximum autem periculum censetur quod frequenter homines similis conditionis in peccatum mortale inducit. »

Quæritur hæc, an peccet mortaliter, qui se exponit periculo tantum probabili mortaliter peccandi? Prima sententia negat cum *Sporer de Pœn. cap. 2. n. 324. et Gob. Hozes, Lumbier, Murc. etc. apud Croix; l. 5. n. 357.* Quia (ut dicunt), cum sit eo casu etiam probabile quod non adsit periculum peccandi, non operatur temerè qui tali occasione se committit; ubi enim periculum non est certum, non potest ibi adesse certa obligatio illud effugiendi. Sed omnino tenendum oppositum cum *Busemb. ut sup. quem sequitur Croix, loc. cit. cum Card. Eliz. et aliis.* Ratio convincens, quia, si est illicitum uti opinione probabili sine justa causa cum periculo damni alieni spiritualis vel temporalis, ut certum est apud omnes cum *Bus. l. 1. num. 20. in fine v. Dixi;* quanto magis id non licebit, ubi periculum imminet propriæ animæ? Nec obstat dicere, quod ubi periculum est probabile, ibi etiam probabile est non esse periculum: nam respondetur, quod eo casu, licet peccatum sit incertum, an sit vel ne committendum, certum tamen est periculum peccandi. Diximus, sine justa causa: nam ubi justa causa adest, non est obligatio tale periculum vitandi, nisi certò moraliter prævideatur lapsus in peccatum. Vide dicta

*l. 2. n. 26. v. Pariter.* Et sic excusantur Chirurgi, si periculo se exponunt in medendis fœminis, cum aliquoties in præteritum ob talem occasionem jam lapsi fuerint; sic Parochi, qui in excipiendis Confessionibus eandem miseriam fuerint experti; sic etiam excusantur alii qui proprium officium, putà curialis, militis, cauponis, aut mercatoris, non possunt deserere sine gravi detrimento. Ita *Salm. de 6 et 9. Pr. c. 2. n. 47. cum Nav. Gurt. Ant. à Sp. Sancto, etc. item Elbel de Pœnit. num. 102. Ronc. eod. tit. c. 4. qu. 3. Sporer eod. tit. n. 326. et alii passim.* Ratio, quia periculum de se proximum tunc fit remotum tam ratione circumstantiæ necessitatis, quam ratione simul mediorum præcaventium, quæ persona proponit (ut tenetur) adhibere, nempe diligenter avertendo animum à delectatione turpi, vel ab alia passione: et insuper se muniendo piis cogitationibus, orationibus ac Sacramentorum frequentia. Quæ utique media, licet non sufficiant ad excusandum, ubi non adest justa causa, eò quod Deus non adjuvat temerè se periculo exponentes; bene tamen opem suam præstat ei, qui ex justa causa occasionem non deserit, dum is eo casu non ex affectu ad peccatum, sed ex quadam necessitate in illa occasione permanet. Secus verò dicendum de simplicibus Confessariis qui pluries lapsi fuerint in audiendis Confessionibus, quia hi tenentur à tali exercitio abstinere, si possint sine gravi detrimento famæ, vel facultatum, juxta dicta *l. 3. n. 438. et n. 483. v. Quid.* Quid verò, si aliquis in iis occasionibus semper vel fere semper lapsus fuerit, et spes non effulgeat emendationis? Vide dicta *eod. n. 438.* ubi diximus hunc teneri cum quacumque jactura occasionem deserere, et animam suam salvam facere. Vide etiam dicenda *l. 6. n. 453.*

64. — Utrum autem sit in statu peccati mortalis, qui propositum habet committendi omnia venialia? Vide dicta *l. 4. n. 12. vers.* Quæritur autem.

## CAPUT III.

DE PECCATIS CAPITALIBUS IN SPECIE.

## DUBIUM I.

Quid sit Superbia, et quale peccatum.

65. — « RESP. I. Superbia est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ; mortalis ex genere suo, si sit consummata et perfecta, id est, si quis ita excellere appetat, ut Deo, superioribus, eorumque legibus subjici nolit. Imperfecta tamen, qua quis subjici non renuens iis, quibus debet, in suo tantum affectu sese magnificat, est tantum veniale, ut docet *Caj. etc. vers. Superbia:* quia sine Dei et aliorum despectu plus justo se efferre, non est gravis inordinatio: esset tamen gravis, si fieret cum notabili aliorum contemptu, complacendo in aliorum abiectione.